

Тема 1 Поняття та предмет аграрного права.

План:

1. Поняття та предмет аграрного права
2. Принципи аграрного права
3. Система аграрного права як навчальної дисципліни

1. Сучасне аграрне право охоплює дві взаємопов'язані між собою сфери правового регулювання:
 1. аграрні відносини, що складаються в сфері сільськогосподарської діяльності при обробітку землі, вирощені продуктів рослинництва і тваринництва.
 2. Діяльність підприємств, що займаються переробкою сільськогосподарської і виробництвом продовольства.

Виходячи з тих правовідносин, що останнім часом юридичною наукою відноситься до сфери аграрного права слід зазначити, що в аграрне право входять аграрні відносини як комплекс земельних, майнових, організаційно-управлінських відносин, заснованих на різних формах власності, що складаються у сфері сільськогосподарської і пов'язаною з нею іншою діяльністю сільськогосподарських підприємств і об'єднань.

До предмету аграрного права входять насамперед земельні відносини, але ті що пов'язані з сільськогосподарським виробництвом. Наприклад: відносини пов'язані з використанням землі як головного засобу виробництва в сільському господарстві, в приватній власності для створення фермерського господарства, передачі в користування.

До предмету аграрного права входять також майнові відносини, що складаються тільки у сфері сільськогосподарської діяльності сільськогосподарських виробників.

Трудові відносини, які регулюють галузь особливої сільськогосподарської праці:

1. Організаційно-управлінські відносини у сфері сільськогосподарської діяльності – це відносини, які складаються в середині сільськогосподарських підприємств.
2. Зовнішні відносини - це відносини між органами державної влади, самоврядування іншими органами.

Аграрне право є комплексною галуззю права.

Суттєві ознаки:

1. Комплектний предмет
2. Методи
3. Принципи
4. Джерела

Аграрне право – це комплексна спеціалізована галузь права, яка являє собою пов'язану внутрішньою єдністю органічну систему взаємопов'язаних норм, які регулюють аграрні суспільні відносини у сфері сільськогосподарської виробничої діяльності.

2 Принципи аграрного права.

1. Право членства у сільськогосподарському кооперативі, що ґрунтується на праві вільного вступу і безперешкодного виходу із його складу.
2. Право володіння на землю, що належить виробникам сільськогосподарської продукції з усіма правовими наслідками, які з цього права випливають.
3. Принцип правового забезпечення самостійності та незалежності суб'єктів аграрного права.
4. Правове забезпечення раціонального поєднання високорентабельного виробництва та оптимального підприємництва в процесі діяльності підприємства.
5. Принцип правового забезпечення оптимального використання аграрно договірних відносин, зміцнення не договірної дисципліни у системі агропромислового комплексу.
6. Поєднання правового регулювання діяльності всіх суб'єктів аграрних підприємств за допомогою державно правових та внутрішньогосподарських правових актів.

3. Система аграрного права як навчальної дисципліни.

Система сучасного аграрного права – структура, елементами якої є аграрно правові інститути, урегульовані певними нормами і розміщені у певній послідовності.

До них відносяться:

1. Інститут права членства.
2. Інститут права самоврядування у сільськогосподарському кооперативі.
3. Інститут права колективної власності.
4. Інститут правового регулювання виробничо-господарської діяльності всіх суб'єктів господарської діяльності.
5. Інститут правової регламентації дисципліни праці в сільському господарстві.
6. Інститут правового регулювання оплати праці.
7. Інститут правового регулювання соціального забезпечення членів сільськогосподарських товариств.
8. Інститут дисциплінарної та матеріальної відповідальності.
9. Інститут правового забезпечення соціального розвитку суб'єктів аграрного права.
10. Інститут правового забезпечення охорони здоров'я працівників сільськогосподарського виробництва.
11. Інститут аграрно-договірних відносин.
12. Інститут правового становища фермерського господарства.
13. Інститут правового становища особливого сільського господарства.

Тема 2: Джерела аграрного права.

План:

1. Поняття, види та особливості джерел аграрного права.
2. Конституція України та закони України, як основополагаючі джерела аграрного права.
3. Підзаконні акти, як джерела аграрного права, їх юридична сила.
4. Внутрішні господарські локальні акти, їхнє значення, як джерел аграрного права.

Джерелом аграрного права є Конституція України, її закони та підзаконні акти — Укази Президента України, постанови, декрети і розпорядження Кабінету Міністрів України, затверджені ним Положення, а також накази, інструкції та інші акти, прийняті Міністерством агропромислового комплексу України, Державним комітетом України по земельних ресурсах та іншими відомствами України.

Джерелами аграрного права є правові акти, що містять норми аграрного права як галузі, а також норми, які є в актах інших галузей національного і міжнародного законодавства, в тій їх частині, де вони регулюють аграрні відносини. Вміщені в законах правові норми за своїм призначенням характеризуються як такі, що мають загальний (уніфікований) і спеціальний (диференційований) зміст. Ці акти визначають правовий статус та правосуб'єктність усіх легальних суб'єктів аграрного підприємництва.

Джерелами аграрного права України є уніфіковані й диференційовані акти правотворчості державних органів. Вони регулюють аграрні ринкові відносини, встановлюють і закріплюють аграрну політику, сформульовану законодавчою владою. На відміну від джерел інших галузей права, джерела аграрного права України мають такі характерні особливості:

- 1) уніфіковані акти аграрного законодавства — являють собою ядро аграрного законодавства і становлення аграрного права як самостійної та інтегрованої галузі національного права;
- 2) відсутність єдиного фундаторного акта кодифікованого характеру (на відміну від традиційних галузей права, де таким актом є кодекси; від аграрного права Франції, Мексики, Уругваю та інших країн, де основним таким актом виступають аграрні кодекси);
- 3) значущість локальних актів санкціонованої та делегованої правотворчості суб'єктам сільськогосподарського виробництва і ринкових економічних відносин;
- 4) збереження рекомендаційної правотворчості;
- 5) використання правових норм інших галузей права, які одночасно належать і до норм аграрного та інших галузей права (земельного, господарського, фінансового тощо), оскільки вони регулюють окремі питання діяльності суб'єктів аграрного підприємництва;
- 6) зростання ролі міжнародних норм права та уніфікації національного аграрного законодавства щодо міжнародного права.

Різновидом джерел аграрного права слід розглядати також внутрішньогосподарські локальні акти, чиє виникнення і функціонування зумовлено насамперед тим, що громадяни як члени чи учасники (акціонери) через вищі органи управління самостійно закріплюють модель (правила)

поведінки.

Роз'яснення, інформаційні листи судових органів — Вищого арбітражного суду, Верховного Суду України — мають важливе значення для належного правозастосування, виготовлення таких за змістом локальних актів, що піддаються прогнозуванню судової перспективи. Самостійним джерелом національного аграрного права слід також вважати міжнародні правила, звичаї, конвенції, до яких приєдналася (та які ратифікувала) Україна. Це, насамперед, Міжнародно-правові правила торгівлі, експорту та імпорту продуктів харчування, устаткування, отрутохімікатів, машин та ін. Таким актом є, наприклад, Нью-Йоркська конвенція 1958 р. про виконання рішень іноземних арбітражів тощо.

2.

Конституція є основоположним законом України, який містить в собі правові норми, що лежать в основі аграрного права і аграрного законодавства. Положення Конституції України визначають права, свободи та обов'язки людини і громадянина, що повною мірою поширюються і на селян як працівників сільського господарства у всіх його формах організації. Конституція визначає, закріплює і гарантує форми і види власності. Через систему правових інститутів і галузей права Джерела аграрного права вона забезпечує здійснення права державної і приватної власності на засоби і продукцію сільськогосподарського виробництва, окреслює основні правомочності колективних і державних сільськогосподарських підприємств і громадян, які займаються сільським господарством.

Конституція України в ст. 36 визначає право громадян України на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод і задоволення політичних, економічних і соціальних, культурних та інших інтересів. На підставі цієї норми права селяни та інші громадяни об'єдналися в колективні сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарські кооперативи, спілки селян, акціонерні товариства, агрофірми та інші форми сільськогосподарського виробництва та підприємництва.

Правове становище державних сільськогосподарських підприємств (радгоспів, племінних господарств) визначається Законом "Про підприємства в Україні" від 27 березня 1992 р. Правові норми цього Закону визначають правове становище.

всіх типів і видів державних підприємств. Ст. 1 цього Закону містить визначення державного підприємства. Підприємство — основна організаційна ланка народного господарства України, воно є самостійним, господарюючим статутним суб'єктом, має права юридичної особи, провадить свою виробничу діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу). На рівні законодавчого акта визначається правове становище селянського (фермерського) господарства. Цим актом є Закон "Про селянське (фермерське) господарство", що прийнятий Верховною Радою України від 20 грудня 1991 р. із змінами і доповненнями, внесеними 22 червня 1993 р. Цей Закон

визначає економічні, соціальні і правові основи створення та діяльності селянських (фермерських) господарств в УК), IIII Закон гарантує права громадян на добровільне створення цих господарств, самостійність їх господарювання.

Усі учасники аграрного підприємства мають справу з використанням землі та інших природних ресурсів. Правовий режим, зокрема землі як головного засобу сільськогосподарського (аграрного) виробництва, права та обов'язки власників і користувачів землі, відповідальність за її раціональне використання, збереження родючості й екологічної чистоти регулюються нормами Земельного кодексу України. Цей законодавчий акт є основним джерелом земельного права. Однак у ньому містяться окремі правові норми, що визначають земельну правоздатність усіх суб'єктів аграрного підприємства і приватних підсобних господарств. А тому певною мірою Земельний кодекс України є також джерелом аграрного права.

Джерелами аграрного права є закони, норми яких стосуються одночасно аграрних та інших галузей народного господарства. Зокрема, Закон "Про підприємство", прийнятий Верховною Радою України 7 лютого 1991 р. містить в собі важливий принцип виробничо-господарської діяльності — підприємство. Цим Законом визначено загальноправові економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності (підприємства) громадянами та юридичними особами на території України, встановлено гарантії свободи підприємства та його державної підтримки. Цей принцип є настільки загально визначальним, що знайшов своє закріплення в ст 42 Конституції України. Він також включається до аграрного законодавства.

3.

Підзаконними актами є нормативні укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, накази, положення, інструкції, що приймаються Міністерством агропромислового комплексу України, Державним комітетом в справах земельних ресурсів, Міністерством охорони здоров'я, іншими відомствами України з питань сільськогосподарського виробництва і підприємства, виробництва продуктів харчування і продовольства рослинного і тваринного походження та їхньої безпеки для споживачів, а також із питань охорони здоров'я працівників. Укази Президента України видаються на розвиток чинного законодавства для термінового правового врегулювання питань, що мають загальнодержавне значення. Головним чином укази Президента України спрямовані на: а) здійснення Національної аграрної програми; б) проведення приватизації майна; в) прискорення земельної реформи. Цими указами визначаються повноваження окремих міністерств, комітетів та відомств як органів державного управління. Так, Указом Президента від 15 листопада 1997 р. затверджено Положення про Міністерство агропромислового комплексу України.

Зважаючи на актуальність проведення земельної реформи, Президент своїм Указом від 13 травня 1996 р. затвердив Положення про Державний комітет України по земельних ресурсах.

Цей комітет є центральним органом державної виконавчої влади, підпорядкованим Кабінету Міністрів України і входить до складу агропромислового комплексу.

Указ від 10 листопада 1994 р. "Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва", яким встановлено, що приватизація земель у колективну і приватну власність є першочерговим невідкладним заходом у здійсненні земельної реформи.

Постановою від 28 грудня 1995 р. "Про звільнення натуральної оплати праці працівників сільськогосподарських підприємств від оподаткування прибутковим податком" врегульовано питання оподаткування натуральної оплати, а постановою від 31 травня 1995р. "Про додаткові заходи щодо підтримки розвитку особистих підсобних господарств громадян і селянських (фермерських) господарств" встановлено цілий ряд пільг громадянам та фермерам.

Характерною особливістю джерел аграрного права є те, що важливе місце серед них займають рекомендаційні акти. Правила з цих актів (зразків норм) набувають юридичної сили лише після того, як їх покладено й основу локальних актів і прийнято вищими органами самоврядування аграрних, колективних сільськогосподарських підприємств.

4.

Головне місце серед локальних джерел аграрного права належить Статутові колективного сільськогосподарського підприємства, Статутові спілки селян, Статутові агрогосподарського товариства. Статутові сільськогосподарського кооперативу, який приймається кожним із них з додержанням відповідних вимог. Ці підприємства при прийнятті свого статуту можуть скористатися змістом Примірного зразка Статуту колективного сільськогосподарського підприємства 1988 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними до нього Республіканською радою у 1992 р.). Примірний зразок Статуту колективного сільськогосподарського підприємства 1992 р. не є підзаконним урядовим нормативно-правовим актом — це акт українського представницького органу колективних сільськогосподарських підприємств.

Він може бути використаний підприємствами, але вони не зобов'язані користуватися зразком при підготовці власних статутів. Головним тут є те, щоб, керуючись ст. 4 Закону "Про колективне сільськогосподарське підприємство", ці суб'єкти підприємництва у своїх статутах обов'язково відобразили такі позиції:

- 1) назву господарства;
- 2) місце знаходження;
- 3) предмет і цілі діяльності;
- 4) порядок вступу до членів підприємства і виходу з нього;
- 5) права та обов'язки членів;
- 6) органи управління, самоврядування і контролю;
- 7) компетенцію цих органів;
- 8) порядок створення майна та іншої власності членів — суб'єктів підприємництва;
- 9) порядок розподілу прибутків господарства;

10) умови і порядок виключення зі складу членів колективного підприємства;

11) умови реорганізації та припинення діяльності підприємства.

Джерелом аграрного права є такі внутрішньогосподарські нормативні акти, як Правила внутрішнього розпорядку, Положення про оплату праці. Положення про раду виробничої бригади. Положення про внутрішньогосподарський розрахунок. Положення про основні функції керівних керівників і спеціалістів тощо.

Локальними внутрішньогосподарськими актами як джерелами аграрного права є акти і окремі положення (правила), прийняті господарством відповідно до актів, виданих Всеукраїнською радою колективних сільськогосподарських підприємств у разі їх уповноваження прийняти такий акт із боку органів, які здійснюють державне регулювання АПК. Коли ж ними видано рекомендаційний акт без такого уповноваження, то прийняті на його основі внутрішньогосподарські акти (обов'язковими для виконання лише в цьому колективному сільськогосподарському підприємстві, спілці селян тощо.

Локальними нормативно-правовими актами як джерелами аграрного права виступають конкретні положення агрофірм, агрокомбінатів.

Тема 3 : Аграрні правовідносини.

План:

1. Поняття, особливості та структура аграрних правовідносин.
2. Внутрішні аграрні правовідносини.
3. Зовнішні аграрні правовідносини.

1.

Аграрні правовідносини — це форма завдяки, якій норми аграрного права реалізуються в життя. Через систему аграрних правовідносин здійснюється правове регулювання тієї частини відносин, яку законодавець внаслідок їхньої відповідної суспільної ролі визнав за необхідне регулювати правовими нормами аграрного права; а ця частина відносин, відповідно, є предметом аграрного права. Завдяки цьому аграрні правовідносини характеризуються як вольові, бо в нормах аграрного права відображено волю законодавця. Вольовими вони є також і тому, що юридичні особи у будь-яких організаційно-правових формах в рамках самоврядування приймають відповідні рішення з питань їхньої статутної діяльності. Вольовими вони є й тому, що селянське (фермерське) господарство в особі його голови також самостійно приймає рішення.

Суб'єкти аграрних правовідносин — це, насамперед, власники, які самостійно чи завдяки об'єднанню свого капіталу наділяють створених ними юридичних осіб повноваженнями суб'єктів аграрних та інших правовідносин. Залежно від сфери діяльності, мети, завдань, функцій суб'єкти аграрних правовідносин поділяються на три групи. Суб'єкти у сфері товарного виробництва продуктів харчування, сировини і продовольства рослинного і тваринного походження, це — суб'єкти, засновані на різних і рівноправних формах власності та організаційно-правових формах аграрного підприємництва. До них належать: селянські (фермерські) господарства, підсобні господарства громадян, юридичні особи (КСГП, ВСГК, СпС, АСГТ тощо), державні юридичні особи (радгоспи, інші державні аграрні товаровиробники), а також спільні аграрні підприємства (зі змішаною формою власності, із залученням іноземного капіталу тощо).

Суб'єкти аграрних правовідносин у сфері агровиробничого сервісу, що засновані на різних формах власності та легальних організаційно правових формах, це — підприємства, які здійснюють агрохімічне, меліоративне, виробничо-технічне та інше обслуговування аграрних підприємств з метою забезпечення нормальної, ефективної діяльності першої групи суб'єктів.

Особливістю групи суб'єктів аграрних правовідносин у сфері фінансування, кредитування, страхування, торгівлі, зокрема агро- та інших банків, агробірж, страхових компаній є те, що вони засновуються суб'єктами, які належать до першої групи. Ця група суб'єктів покликана забезпечити нормальне функціонування першої групи як учасників ринкових відносин.

Об'єкти аграрних правовідносин багатогранні. До них, насамперед, належать об'єднання загальноаграрних (означених метою і предметом діяльності вищезгаданих суб'єктів аграрного підприємництва) майнових, земельних, управлінських і трудових суспільних відносин як базових.

Своєрідними об'єктами в базових аграрних правовідносинах виступають різні вияви останніх, зокрема фінансово-кредитні, господарсько-договірні, соціально-побутові та інші суспільні відносини, що впливають із мети, предмета діяльності та функцій суб'єктів аграрного підприємництва. Ці суспільні аграрні відносини, з одного боку, охоплюють сферу внутрішніх виробничо-господарських та соціальних функцій суб'єктів аграрного підприємництва і одночасно самих підприємницьких відносин.

2.

Внутрішньогосподарськими відносинами – це відносини засновані на праві членства, а для працездатних — також і на особистій трудовій участі в КСГП (СпС, ВСГК тощо) — правовідносини між кооперативним підприємством, з одного боку, і кожним окремим його членом, з іншого.

Внутрішньогосподарськими відносинами у приватних аграрних підприємствах акціонерного типу (агроакціонерних товариствах, товариствах з обмеженою відповідальністю) є засновані на установчому договорі, статуті товариства, а також засновництві/участі у створенні статутного капіталу товариства правовідносини між акціонерним товариством (підприємством), з одного боку, і кожним з його учасників — з іншого.

За своїм змістом правовідносини між цими підприємствами та окремими їх членами (учасниками) являють собою сукупність їх взаємних суб'єктивних прав і юридичних обов'язків. Вони реалізуються через взаємну поведінку з приводу виробничо-господарської діяльності, певних управлінських і трудових відносин. Внутрішньогосподарськими вважаються також правовідносини між підприємствами та їх членами (учасниками) з приводу задоволення матеріальних інтересів, соціально-побутових і культурних потреб.

Правовідносини, які виникають при соціальному страхуванні членів чи учасників аграрних підприємств, зокрема при наданні їм додаткової або персональної пенсії за рахунок підприємств одночасно з пенсією, одержуваною від держави, так само як інші відносини, що виникають щодо соціально незахищених осіб (дітей, інвалідів, пенсіонерів тощо) в цих підприємствах, є також внутрішніми правовими відносинами.

3

Зовнішні аграрні правовідносини – це сукупність відносин с\г підприємств та інших учасників с\г виробництва між собою, а також з іншими підприємствами, установами, організаціями, громадянами, органами місцевого самоврядування. Зовнішні відносини на сам перед регулюються нормами цивільного, фінансового, адміністративного права, нормами інших галузей права.

Аграрні зовнішні правовідносини за характером і змістом можуть розмежовуватися на такі види:

- а) відносини у сфері реалізації права власності на нерухоме і рухоме майно, що належить суб'єктам аграрного підприємництва;
- б) договірні відносини;
- в) податкові відносини;
- г) деліктні відносини (протиправні правопорушення).

Тема 4 : Суб'єкти аграрного права.

1. Суб'єкти аграрного права – їх поняття та класифікації.
2. Правосуб'єктність приватного аграрного підприємства кооперативних та корпоративних типів.
3. Правове становище аграрного підприємства державної форми власності.
4. Правове становище фермерського та особистого селянського господарства.
5. Міжгосподарські підприємства та об'єднання в аграрному секторі економіки України.
6. Особливості створення, реорганізації, ліквідації та банкрутства суб'єктів аграрного права.

1.

Суб'єкт аграрного права – це юридична особа, яка займається вирощуванням та виготовленням сільськогосподарської продукції.

В залежності від сфери, мети, предмета діяльності їх класифікують на 3 групи:

1. Підприємства типу (КСП, с\г кооперативи), корпоративного типу (АТ, Тов), державні с\г підприємства, фермерські господарства, які займаються вирощуванням та виготовленням продуктів харчування.
2. Підприємства засновані на різних формах власності, які займаються виконанням робіт з агрохімічного, гідромеліоративного, технічного обслуговування підприємств першої групи.
3. Підприємства, установи, організації діяльність, яких спрямована на надання фінансово-кредитних, страхових, комерційних та інших послуг для забезпечення діяльності підприємств першої групи.

2.

Сільськогосподарський кооператив -юридична особа, утворена фізичними та юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності у сільському господарстві та обслуговування переважно членів кооперативу.

Основні види : виробничі та обслуговуючі.

Сільськогосподарський виробничий кооператив - юридична особа, утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, рибного і лісового господарства

на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - кооператив, створений для надання послуг переважно членам кооперативу та іншим особам з метою провадження їх сільськогосподарської діяльності.

Виробничі кооперативи здійснюють господарську діяльність на засадах підприємництва з метою отримання доходу. Обслуговуючі кооперативи спрямовують свою діяльність на обслуговування

сільськогосподарського та іншого виробництва учасників кооперації. Залежно від виду діяльності вони поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі, сервісні та інші.

Обслуговуючі кооперативи створюються для надання комплексу послуг, пов'язаних з виробництвом, переробкою, збутом продукції рослинництва, тваринництва, лісівництва і рибництва. Обслуговуючі кооперативи, здійснюючи обслуговування членів кооперативу, не ставлять за мету отримання прибутку. Кооперативи створюються і здійснюють свою діяльність за такими принципами:

- добровільність членства фізичних і юридичних осіб в кооперативі та безперешкодний вихід з нього;
- обов'язкова трудова участь членів у діяльності виробничого кооперативу;
- обов'язкова участь членів у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу;
- відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає користуватися послугами цього кооперативу та у разі потреби погоджується брати участь у фінансуванні його на умовах, встановлених статутом кооперативу;
- демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень за правилом "один член кооперативу - один голос.

Членами виробничого кооперативу можуть бути тільки фізичні особи, а членами обслуговуючого кооперативу - як фізичні, так і юридичні особи, які визнають статут і дотримуються його вимог, користуються послугами, формують фонди та беруть участь у діяльності кооперативу.

Кооператив є власником будівель, споруд, грошей, майнових внесків його членів, виготовленої ним продукції, доходів, одержаних від її реалізації та іншої діяльності, передбаченої статутом кооперативу, а також іншого майна, придбаного на підставах, не заборонених законом.

Члени кооперативу передають право користування належною їм земельною ділянкою кооперативу як пайовий внесок, у порядку, визначеному Земельним кодексом України. За земельну ділянку, передану в користування, справляється відповідна плата згідно з договором у розмірах, визначених загальними зборами. Майно кооперативу відповідно до його статуту поділяється на пайовий і неподільний фонди. У разі виходу з кооперативу фізична чи юридична особа має право на отримання майнового паю натурою, грошми або, за бажанням, цінними паперами відповідно до його вартості на момент виходу, а земельної ділянки - в натурі.

Підприємства корпоративного типу. Закон України "про господарські товариства". Господарськими товариствами цим Законом визнаються підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку.

Товариства є юридичними особами.

Товариство є власником:

- майна, переданого йому засновниками і учасниками у власність;
- продукції, виробленої товариством в результаті господарської діяльності;
- одержаних доходів;
- іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законом.

Ризик випадкової загибелі або пошкодження майна, що є власністю товариства або передане йому в користування, несе товариство, якщо інше не передбачено установчими документами.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

3.

До аграрних підприємств державної форми власності належать :

1. Державні господарства.
2. Дослідні господарства.
3. Лісові господарства.
4. Рибні господарства.
5. Переробні підприємства.
6. Насінницькі господарства.
7. Племінні заводи, інш...

Державне аграрне підприємство засноване на державній власності є юридичною особою, створене для виробництва сільськогосподарської продукції та отримання доходів від її реалізації. Створюються відповідно до рішення фонду державного майна.

Майно, що є державною власністю і закріплене за державним підприємством (крім казенного), належить йому на праві повного господарського відання.

Здійснюючи право повного господарського відання, державне підприємство володіє, користується та розпоряджається зазначеним майном на свій розсуд, вчиняючи щодо нього будь-які дії, які не суперечать чинному законодавству та статуту підприємства.

Управління діяльністю здійснюється директором, який має апарат управління, що складається з інженера, агронома, спеціалістів.

4.

Особисте селянське господарство - це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та

надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму.

Члени особистого селянського господарства здійснюють діяльність на свій розсуд і ризик у межах встановленого правового господарського порядку, дотримуючись вимог цього Закону, законів України, інших нормативно-правових актів.

Діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності.

Для ведення особистого селянського господарства використовують земельні ділянки розміром не більше 2,0 гектара, передані фізичним особам у власність або оренду в порядку, встановленому законом.

Розмір земельної ділянки особистого селянського господарства може бути збільшений у разі отримання в натурі (на місцевості) земельної частки (паю) та її спадкування членами особистого селянського господарства відповідно до закону.

5.

Підприємства мають право на добровільних засадах об'єднувати свою виробничу, наукову, комерційну та інші види діяльності, якщо це не суперечить антимонопольному законодавству України.

Підприємства можуть об'єднуватись в:

- асоціації - договірні об'єднання, створені з метою постійної координації господарської діяльності. Асоціація не має права втручатися у виробничу і комерційну діяльність будь-кого з її учасників;
- корпорації - договірні об'єднання, створені на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників;
- консорціуми - тимчасові статутні об'єднання промислового і банківського капіталу для досягнення спільної мети;
- концерни - статутні об'єднання підприємств промисловості, наукових організацій, транспорту, банків, торгівлі тощо на основі повної фінансової залежності від одного або групи підприємств;
- інші об'єднання за галузевим, територіальним та іншими принципами.

Об'єднання діють на основі договору або статуту, який затверджується їх засновниками або власниками. Підприємства, які входять до складу зазначених організаційних структур, зберігають права юридичної особи.

В об'єднання підприємств, зареєстроване в Україні, можуть входити підприємства інших держав.

Об'єднання є юридичною особою, може мати самостійний і зведений баланси, розрахунковий та інші рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням.

Об'єднання не відповідає за зобов'язаннями підприємств, які входять до його складу, а підприємства не відповідають за зобов'язаннями об'єднання, якщо інше не передбачено установчим договором.

Підприємства, які входять в об'єднання, можуть вийти з його складу із збереженням взаємних зобов'язань та укладених договорів з іншими підприємствами та організаціями.

Об'єднання ліквідується за рішенням підприємств, які входять в нього. Ліквідація об'єднання здійснюється у порядку, встановленому цим Законом для підприємства. Майно, яке залишилося після ліквідації об'єднання, розподіляється між учасниками згідно з статутом об'єднання.

Підприємство створюється згідно з рішенням власника (власників) майна чи уповноваженого ним (ними) органу, підприємства-засновника, організації або за рішенням трудового колективу.

Підприємство може бути створено внаслідок примусового поділу іншого підприємства відповідно до антимонопольного законодавства України.

Підприємство може бути створено в результаті виділення із складу діючого підприємства, організації одного або кількох структурних підрозділів, а також на базі структурної одиниці діючих об'єднань за рішенням їх трудових колективів, якщо на це є згода власника чи уповноваженого ним органу.

6.

Ліквідація підприємства провадиться через його реорганізацію. При реорганізації майнові права та обов'язки підприємства переходять до правонаступника.

Підприємство ліквідується:

1. після закінчення строку, на який воно було створене.
2. За рішенням власника.
3. На підставі рішенням суду.
4. У разі визнання його банкрутом.
5. На інших підставах, передбачених законодавчими актами

України.

Ліквідація проводиться за певними правилами. Ліквідація підприємства здійснюється ліквідаційною комісією, а в разі банкрутства – судом.

Ліквідаційна комісія або інший орган, який проводить ліквідацію підприємства, вміщує в офіційній пресі за місцезнаходженням підприємства публікацію про його ліквідацію і про порядок та строк заяви кредиторами претензій. Ліквідаційна комісія (орган, що проводить ліквідацію) оцінює наявне майно ліквідовуваного підприємства і розраховується з кредиторами, складає ліквідаційний баланс і подає його власнику або органу, який призначив ліквідаційну комісію.

Тема 5 : Правове становище сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.

План:

1. Поняття та правові ознаки сільськогосподарських кооперативів.
2. Порядок створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів.
3. Поняття та право членства у сільськогосподарських кооперативах.
4. Права та обов'язки членів сільськогосподарських кооперативів.
5. Підстави та порядок припинення права членства у сільськогосподарських кооперативах.

1.

Сільськогосподарська кооперація - система сільськогосподарських кооперативів, об'єднань, створених з метою задоволення економічних потреб членів кооперативу.

Одним із видів кооперативів є сільськогосподарський кооператив.

Сільськогосподарський кооператив - юридична особа, утворена фізичними та юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності у сільському господарстві.

За цілями, завданнями і характером діяльності вони поділяються на виробничі та обслуговуючі.

Сільськогосподарський виробничий кооператив - юридична особа, утворена шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського, рибного і лісового господарства на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - кооператив, створений для надання послуг переважно членам кооперативу та іншим особам з метою провадження їх сільськогосподарської діяльності.

Вони поділяються за видами діяльності на :

1. переробні кооперативи.
2. Заготівельно-збутові кооперативи.
3. Постачальницькі кооперативи.
4. Сервісні кооперативи.
5. Інші.

Кооперативи створюються і здійснюють свою діяльність за такими принципами:

- добровільність членства фізичних і юридичних осіб в кооперативі та безперешкодний вихід з нього;
- обов'язкова трудова участь членів у діяльності виробничого кооперативу;
- обов'язкова участь членів у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу;

- відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає користуватися послугами цього кооперативу та у разі потреби погоджується брати участь у фінансуванні його на умовах, встановлених статутом кооперативу;
- демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень за правилом "один член кооперативу - один голос";
- розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі в діяльності кооперативу;
- контроль членів кооперативу за його роботою в порядку, передбаченому статутом цього кооперативу.

В Україні досить тривалий час існували КСП. Отже відповідно до закону " Про колективне сільськогосподарське підприємство ":

Колективне сільськогосподарське підприємство - є добровільним об'єднанням громадян у самостійне підприємство для спільного виробництва сільськогосподарської продукції та товарів і діє на засадах підприємництва та самоврядування.

Такі підприємства були створені на базі колгоспів але кооперативних принципів у них не було, тому кооперативами вони не вважаються. Проіснували вони до 2000 року. Після чого були ліквідовані указом президента. На їх основі було дозволено створювати інші сільськогосподарські підприємства.

2.

Кооператив створюється його засновниками на добровільних засадах.

Засновниками кооперативу можуть бути громадяни України, іноземці та юридичні особи, зареєстровані в Україні.

Рішення про створення кооперативу приймається його установчими зборами.

Чисельність членів кооперативу не може бути меншою ніж три особи.

Статут кооперативу є основним правовим документом, що регулює його діяльність. У статуті визначаються: найменування кооперативу та його місцезнаходження; предмет і мета діяльності; порядок вступу до кооперативу і виходу з нього; порядок визначення розміру та порядок внесення вступного внеску і паю; склад засновників кооперативу; права і обов'язки членів кооперативу; органи управління, порядок їх формування і компетенція; формування неподільного та інших фондів; форми трудової участі та оплати праці членів виробничого кооперативу та форми господарської участі членів обслуговуючого кооперативу; розподіл доходів кооперативу; співвідношення між кооперативними виплатами і виплатами на паї; умови реорганізації та ліквідації кооперативу.

3. Право членства в сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу (колективному сільськогосподарському підприємстві, спілці селян, сільгоспкооперативі) становить сукупність правових норм законів і підзаконних внутрішніх локальних правових актів, якими встановлено певні правила щодо порядку і умов вступу громадян до сільгоспідприємства кооперативного

типу, юридичного оформлення цього факту, виникнення статутних прав та обов'язків у цих громадян-членів, а також правила щодо припинення перебування громадян у складі членів кооперативного типу сільськогосподарських підприємств.

Членство в сільськогосподарських кооперативах та інших юридичних особах кооперативного типу може бути у двох видах. Воно може бути асоційованим або дійсним членством. Такий розподіл членства набув підстав після того, як Закон "Про сільськогосподарську кооперацію" від 17 липня 1997 р. запровадив два поняття як "асоційований член кооперативу" і "член кооперативу".

Так, дійсне членство в сільськогосподарських кооперативах можна визначити як узагальнюючий правовий зв'язок членів (фізичних та юридичних осіб) з кооперативом, що будується на добровільності об'єднання членів у цей кооператив на засадах об'єднання пайових внесків, участі у спільній трудовій діяльності, визнанні і дотриманні статуту, користування правом ухвального голосу в управлінні справами за правилом "один член — один голос". На відміну від дійсного членства асоційоване членство в сільськогосподарських кооперативах та інших юридичних особах можна визначити як узагальнюючий правовий зв'язок членів щодо здійснення ними пайових внесків у створення та розвиток кооперативу, отримання частки доходу на свій пай та першочерговому порядку внесків тощо у разі ліквідації кооперативу, а також управління кооперативом тільки з дорадчим голосом.

Вступ до кооперативу здійснюється на підставі поданої заяви. Член кооперативу робить вступний і пайовий внески в порядку, визначеному статутом кооперативу.

Рішення правління (голови) кооперативу про прийняття до кооперативу підлягає схваленню загальними зборами. Порядок прийняття такого рішення та його схвалення визначається статутом кооперативу.

4.

Основними правами членів кооперативу є:

- участь в управлінні справами кооперативу, право голосу на загальних зборах кооперативу, право обирати і бути обраним в органи управління кооперативом. Для членів кооперативу – юридичних осіб ці права реалізуються їх повноважними представниками;
- користування послугами кооперативу;
- одержання кооперативних виплат - частини доходу кооперативу, що підлягає розподілу між його членами;
- одержання частки доходу на пай (додатковий пай);
- одержання паю в разі виходу з кооперативу в порядку і термін, визначені статутом кооперативу.

Основними обов'язками членів кооперативу є дотримання статуту та виконання рішень загальних зборів і правління кооперативу. Члени кооперативу беруть участь у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу в обсязі, що становить більшу частину річного обороту діяльності, яка кооперується.

7.

Членство в кооперативі припиняється у разі:

- добровільного виходу з кооперативу;
- припинення трудової участі в діяльності виробничого кооперативу;
- виключення у випадках і в порядку, визначених статутом кооперативу;
- несхвалення загальними зборами рішення правління (голови) про прийняття до кооперативу;
- втрати членом кооперативу - юридичною особою свого статусу;
- смерті члена кооперативу;
- реорганізації та ліквідації кооперативу.

Тема 6: Правове становище сільськогосподарського підприємства корпоративного типу.

План:

1. Поняття та правові ознаки господарського товариства.
2. Порядок створення та діяльності господарського товариства.
3. Поняття та особливості заснування та права участі громадян у господарському товаристві.
4. Права та обов'язки учасників господарського товариства.
5. Порядок, умови та наслідки припинення права участі у господарському товаристві.

1.

Господарськими товариствами Законом визнаються підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку.

До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

Товариства є юридичними особами.

Товариства можуть займатися будь-якою підприємницькою діяльністю, яка не суперечить законодавству України.

Акціонерне товариство, товариство з обмеженою і товариство з додатковою відповідальністю створюються і діють на підставі установчого договору і статуту, повне і командитне товариство - установчого договору. Установчі документи товариства у випадках, передбачених чинним законодавством, погоджуються з Антимонопольним комітетом України.

Установчі документи повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, найменування та місцезнаходження, розмір та порядок утворення статутного фонду, порядок розподілу прибутків та збитків, склад та компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, по яких необхідна одностайність або кваліфікована більшість голосів, порядок внесення змін до установчих документів та порядок ліквідації і реорганізації товариства.

Право заснування – це правила встановлені чинним законодавством щодо формування статутного капіталу, укладання між ними установчої угоди, сплати першого внеску до статутного капіталу.

Право участі – сукупність правових норм, законів та установчих документів, що встановлюють:

- правила реалізації учасниками своїх прав

- юридична форма участі в корпоративних правах
- виникнення статутних прав та обов'язків
- право щодо припинення участі корпоративні права – це права власності на статутний фонд, капітал юридичної особи або пай, включаючи право на отримання частки прибутку, та активів в разі ліквідації.

Корпоративні правовідносини – відносини засновані на членстві.

Права та обов'язки учасників товариства.

Коло прав поділяється на

1. майнові.

- внесення вкладів в натурі
- внесення вкладу у вигляді права користування зем. ділянкою.
- право на участь в розподілі прибутку підприємства
- Право на одержання прибутку
- Право розпоряджатися своєю часткою на власний розсуд
- При ліквідації підприємства право на одержання коштів, що залишились після розпродажу майна.

2. управлінсько-контрольного характеру.

- брати участь в управлінні справами.
- У розподілі прибутку
- Знайомитися з річними звітами, балансами.

Обов'язки:

- додержуватися установчих документів
- виконувати рішення загальних зборів
- виконувати свої зобов'язання в тому числі щодо майнової участі
- оплачувати акції у розмірі та порядку встановленому законом
- не разголошувати комерційну інформацію.

Порядок, умови, наслідки припинення участі.

Найпоширенішою підставою припинення участі є вихід учасника з товариства.

Вихід є добровільне волевиявлення. Часом припинення права участі відбувається шляхом виключення – це примусове припинення.

Учасник товариства з обмеженою відповідальністю може за згодою решти учасників відступити свою частку (її частину) одному чи кільком учасникам цього ж товариства, а якщо інше не передбачено установчими документами, то і третім особам. Учасники товариства користуються переважним правом придбання частки (її частини) учасника, який її відступив, пропорційно їх часткам у статутному фонді товариства або в іншому погодженому між ними розмірі.

Тема 7 : Правове становище фермерського господарства.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону.

Фермерське господарство може бути створене одним громадянином України або кількома громадянами України, які є родичами або членами сім'ї, відповідно до закону.

Членами фермерського господарства можуть бути подружжя, їх батьки, діти, які досягли 14-річного віку, інші члени сім'ї, родичі, які об'єдналися для спільного ведення фермерського господарства, визнають і дотримуються положень Статуту фермерського господарства. Членами фермерського господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором. Головою фермерського господарства є його засновник або інша визначена в Статуті особа. Голова фермерського господарства представляє фермерське господарство перед органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями та окремими громадянами чи їх об'єднаннями відповідно до закону.

Голова фермерського господарства укладає від імені господарства угоди та вчиняє інші юридично значимі дії відповідно до законодавства України.

Голова фермерського господарства може письмово доручати виконання своїх обов'язків одному з членів господарства або особі, яка працює за контрактом.

Фермерське господарство має своє найменування, печатку і штамп.

Фермерське господарство діє на основі Статуту. У Статуті зазначаються найменування господарства, його місцезнаходження, адреса, предмет і мета діяльності, порядок формування майна, органи управління, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до господарства та виходу з нього та інші положення, що не суперечать законодавству України.

Право на створення фермерського господарства має кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку, виявив бажання та пройшов професійний відбір на право створення фермерського господарства.

Громадяни, що створили фермерське господарство, мають право облаштувати постійне місце проживання в тій частині наданої для ведення фермерського господарства земельної ділянки, з якої забезпечується зручний доступ до всіх виробничих об'єктів господарства. Якщо постійне місце проживання членів фермерського господарства знаходиться за межами населених пунктів, то вони мають право на створення відокремленої фермерської садиби, якій надається поштова адреса.

Для облаштування відокремленої садиби фермерському господарству надається за рахунок бюджету допомога на будівництво під'їзних шляхів до фермерського господарства, електро- і радіотелефонних мереж, газо- і водопостачальних систем.

Переселенцям, які створюють фермерське господарство в трудонедостатніх населених пунктах, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, надається одноразова грошова допомога за рахунок державного бюджету у розмірі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Професійний відбір громадян, які виявили бажання створити фермерське господарство, проводить районна (міська) професійна комісія з питань створення фермерських господарств, склад якої формується і затверджується районною (міською) радою.

Положення про порядок проведення професійного відбору з питань створення фермерських господарств затверджується спеціально уповноваженими центральними органами виконавчої влади з питань аграрної політики і з питань праці та соціальної політики за погодженням з Асоціацією фермерів та приватних землевласників України.

Для отримання (придбання) у власність або в оренду земельної ділянки державної власності з метою ведення фермерського господарства громадяни звертаються до відповідної районної державної адміністрації. Для отримання у власність або в оренду земельної ділянки із земель комунальної власності з метою ведення фермерського господарства громадяни звертаються до місцевої ради.

У заяві зазначаються: бажаний розмір і місце розташування ділянки, кількість членів фермерського господарства та наявність у них права на безоплатне одержання земельних ділянок у власність, обґрунтування розмірів земельної ділянки з урахуванням перспектив діяльності фермерського господарства. До заяви додається рішення професійної комісії з питань створення фермерських господарств щодо наявності у громадянина достатнього досвіду роботи у сільському господарстві або необхідної сільськогосподарської кваліфікації.

У разі відмови органів державної влади та органів місцевого самоврядування у наданні земельної ділянки для ведення фермерського господарства питання вирішується судом.

Земельні ділянки надаються громадянам для ведення фермерського господарства єдиним масивом з розташованими на них водними джерелами та лісовими угіддями, наближеними до існуючих шляхів, електро- і радіотелефонних мереж, газо- і водопостачальних систем та інших видів інженерної інфраструктури.

Землі лісового і водного фондів, що входять до складу сільськогосподарських угідь, не можуть передаватися у приватну

власність для ведення фермерських господарств, за винятком невеликих - до 5 гектарів ділянок лісів у складі угідь фермерського господарства і невеликих - до 3 гектарів ділянок під

замкненими природними водоймами. Фермерське господарство має право проводити заліснення частини земель та будувати замкнену водойму на земельній ділянці, що належить фермерському господарству чи його членові на праві приватної власності.

Землі фермерського господарства можуть складатися із:

- а) земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі;
- б) земельних ділянок, що належать громадянам – членам фермерського господарства на праві приватної власності;
- в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди.

Майно фермерського господарства належить йому на праві власності.

Майнові права, що входять до складеного капіталу фермерського господарства, передаються йому на визначений у Статуті термін.

У власності фермерського господарства може перебувати будь-яке майно, в тому числі земельні ділянки, житлові будинки, господарські будівлі і споруди, засоби виробництва тощо, яке необхідне для ведення товарного сільськогосподарського виробництва і набуття якого у власність не заборонено законом.

Фермерське господарство має право здійснювати відчуження та набуття майна на підставі цивільно-правових угод. Порядок володіння, користування і розпорядження майном фермерського господарства здійснюється відповідно до його Статуту, якщо інше не передбачено угодою між членами фермерського господарства та законом. Член фермерського господарства має право на отримання частки майна фермерського господарства при його ліквідації або у разі припинення членства у фермерському господарстві. Розмір частки та порядок її отримання визначаються Статутом фермерського господарства.

Майнові спори між фермерським господарством та його членами вирішуються судом.

Фермерське господарство як цілісний майновий комплекс включає майно, передане до складеного капіталу, не розподілений прибуток, майнові та інші зобов'язання.

За рішенням членів фермерського господарства відповідно до закону фермерське господарство як цілісний майновий комплекс може бути відчужене на підставі цивільно-правових угод громадянам України, які мають право на створення фермерського господарства, або юридичним особам України для ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Успадкування фермерського господарства (цілісного майнового комплексу або його частини) здійснюється відповідно до закону.

Якщо фермерське господарство успадковується двома або більше спадкоємцями, то земельна ділянка поділу не підлягає, якщо в результаті її поділу утвориться хоча б одна земельна ділянка менше мінімального розміру, встановленого для даного регіону.

Фермерське господарство діє на умовах самоокупності. Всі витрати господарство покриває за рахунок власних доходів та інших джерел, не заборонених законодавством.

Фермерське господарство має право вступати в договірні відносини з будь-якими юридичними або фізичними особами, органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Трудові відносини у фермерському господарстві базуються на основі праці його членів. У разі виробничої потреби фермерське господарство має право залучати до роботи в ньому інших громадян за трудовим договором (контрактом).

Трудові відносини членів фермерського господарства регулюються Статутом, а осіб, залучених до роботи за трудовим договором (контрактом), - законодавством України про працю.

З особами, залученими до роботи у фермерському господарстві, укладається трудовий договір (контракт) у письмовій формі, в якому визначаються строк договору, умови праці і відпочинку (тривалість робочого дня, вихідні дні, щорічна оплачувана відпустка, форми оплати праці та її розміри, харчування тощо).

Діяльність фермерського господарства припиняється у разі:

- 1) реорганізації фермерського господарства;
- 2) ліквідації фермерського господарства;
- 3) визнання фермерського господарства неплатоспроможним (банкрутом);
- 4) якщо не залишається жодного члена фермерського господарства або спадкоємця, який бажає продовжити діяльність господарства.

Тема 8 : Правове становище особистого селянського господарства.

План :

1. Поняття особистого селянського господарства.
2. Правове регулювання діяльності особистого селянського господарства.
3. Умови та порядок надання земельних ділянок особистим селянським господарствам.
4. Господарська діяльність особистих селянських господарств.
5. Договірні зобов'язання особистого селянського господарства.
6. Припинення діяльності особистого селянського господарства.

1. Особисте селянське господарство - це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму.

Діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності.

Члени особистого селянського господарства здійснюють діяльність на свій розсуд і ризик у межах встановленого правового господарського порядку, дотримуючись вимог, законів України, інших нормативно-правових актів.

Для ведення особистого селянського господарства використовують земельні ділянки розміром не більше 2,0 гектара, передані фізичним особам у власність або оренду в порядку, встановленому законом.

Розмір земельної ділянки особистого селянського господарства може бути збільшений у разі отримання в натурі (на місцевості) земельної частки (паю) та її спадкування членами особистого селянського господарства відповідно до закону.

Земельні ділянки особистого селянського господарства можуть бути власністю однієї особи, спільною сумісною власністю подружжя та спільною частковою власністю членів особистого селянського господарства відповідно до закону.

Членам особистого селянського господарства земельні частки (паї) можуть виділятися в натурі (на місцевості) єдиним масивом у спільну часткову власність та спільну сумісну власність (подружжя) відповідно до закону.

У разі виходу з особистого селянського господарства кожен його член має право на виділення належної йому земельної ділянки в натурі (на місцевості).

До майна, яке використовується для ведення особистого селянського господарства, належать жилі будинки, господарські будівлі та споруди, сільськогосподарська техніка, інвентар та

обладнання, транспортні засоби, сільськогосподарські та свійські тварини і птиця, бджолосім'я, багаторічні насадження, вироблена сільськогосподарська продукція, продукти її переробки та інше майно, набуте у власність членами господарства в установленому законодавством порядку.

Майно, яке використовується для ведення особистого селянського господарства, може бути власністю однієї особи, спільною частковою або спільною сумісною власністю його членів відповідно до закону.

Члени особистого селянського господарства мають право реалізовувати надлишки виробленої продукції на ринках, а також заготівельним, переробним підприємствам та організаціям, іншим юридичним і фізичним особам, укласти особисто або через уповноважену особу будь-які угоди, що не суперечать законодавству. Уповноваженою особою може бути дієздатний член особистого селянського господарства, який досяг 18 років.

Існують 3 різновиди договорів, які може укладатись особистим селянським господарством:

- договір на закупівлю
- договір на дорощування та відгодівлю
- договір купівлі продажу

Ведення особистого селянського господарства припиняється в разі:

- рішення членів особистого селянського господарства про припинення його діяльності;
- якщо не залишилось жодного члена господарства або спадкоємця, який бажає продовжити його ведення;
- припинення прав на земельну ділянку згідно із Земельним кодексом України.

У разі припинення ведення особистого селянського господарства сільська, селищна, міська рада за місцем розташування земельної ділянки, наданої для цих цілей, вилучає його з обліку особистих селянських господарств.

Спори щодо ведення особистого селянського господарства можуть вирішуватись органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом або судом.

Тема 9 : Право власності господарського товариства.

План :

1. Поняття права власності господарського товариства
2. Суб'єкти та об'єкти права власності.

1.

З аналізу ст 12 Закону України " Про господарські товариства " стає зрозуміло, що суб'єктом власності на майно є товариство як юридична особа. Крім того товариство є власником:

- майна, переданого йому засновниками і учасниками у власність;
- продукції, виробленої товариством в результаті господарської діяльності; одержаних доходів;
- іншого майна, набутого на підставах, не заборонених законом.

Вкладами учасників та засновників товариства можуть бути будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, цінні папери, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права (в тому числі на інтелектуальну власність), грошові кошти, в тому числі в іноземній валюті.

Вклад, оцінений у карбованцях, становить частку учасника та засновника у статутному фонді. Порядок оцінки вкладів визначається в установчих документах товариства, якщо інше не передбачено законодавством України.

Забороняється використовувати для формування статутного фонду бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу.

У товаристві створюється резервний (страховий) фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 відсотків статутного фонду, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства.

Розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду передбачається установчими документами, але не може бути меншим 5 відсотків суми чистого прибутку.

Товариство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного фонду.

Збільшення статутного фонду може бути здійснено лише після внесення повністю всіма учасниками своїх вкладів (оплати акцій), крім випадків, передбачених цим Законом.

Зменшення статутного фонду при наявності заперечень кредиторів товариства не допускається.

Рішення товариства про зміни розміру статутного фонду набирає чинності з дня внесення цих змін до державного реєстру.

Збільшення статутного фонду здійснюється в порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку шляхом випуску нових акцій, обміну облігацій на акції. Зменшення статутного фонду здійснюється шляхом зменшення номінальної вартості акцій або

зменшення кількості акцій шляхом викупу частини акцій у їх власників з метою анулювання цих акцій.

Статутний фонд товариства з обмеженою відповідальністю. У товаристві з обмеженою відповідальністю створюється статутний фонд, розмір якого повинен становити не менше суми, еквівалентної 100 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення товариства з обмеженою відповідальністю.

До моменту реєстрації товариства з обмеженою відповідальністю кожен з учасників зобов'язаний внести не менше 30 відсотків вказаного в установчих документах вкладу, що підтверджується документами, виданими банківською установою.

Учасник зобов'язаний повністю внести свій вклад не пізніше року після реєстрації товариства. У разі невиконання цього зобов'язання у визначений строк учасник, якщо інше не передбачено установчими документами, сплачує за час прострочки 10 відсотків річних з недовнесеної суми.

Тема 10 : Організаційно правові форми управління діяльності державних сільськогосподарських товариств.

План :

1. Характеристика управлінської діяльності державного сільськогосподарського товариства.
2. Повноваження директора державного сільськогосподарського товариства.
3. Компетенція загальних зборів.
4. Рада державного сільськогосподарського товариства.

1.

Підприємством управляє власник або уповноважена ним особа. Державним сільськогосподарським товариством управляє директор, якого наймає міністерство, відомство, якому підпорядковано підприємство.

Закон України "про підприємства в Україні " визначає загальні принципи управління підприємством :

1. Управління підприємством здійснюється відповідно до статуту на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна і принципів самоврядування трудового колективу.

Підприємство самостійно визначає структуру управління, встановлює штати.

Власник здійснює свої права по управлінню підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи. Власник або уповноважені ним органи можуть делегувати ці права раді підприємства (правлінню) чи іншому органу, який передбачений статутом підприємства і представляє інтереси власника та трудового колективу.

2. Найняття (призначення, обрання) керівника підприємства є правом власника (власників) майна підприємства і реалізується безпосередньо або через уповноважені ним органи.

3. Рішення з соціально-економічних питань, що стосуються діяльності підприємства, виробляються і приймаються його органами управління з участю трудового колективу та уповноважених ним органів.

2.

Директор – уповноважена власником посадова особа, яка безпосередньо управляє господарством. Одночасно він є членом трудового колективу. Директор приймається на посаду міністерством, відомством, інш органом через підписання з ним контракту, в якому зазначається строк, на який його призначено, порядок звільнення та інше.

Детально повноваження директора визначаються статутом підприємства. Він діє від імені підприємства, представляє його інтереси, розпоряджається його майном, укладає договори, відкриває рахунки, видає накази, призначає та звільняє працівників.

3.

Відповідно до закону та статуту на підприємстві діють загальні збори та рада підприємства. До компетенції загальних зборів належать :

1. Вирішення питання про укладання з адміністрацією підприємства колективного договору.
2. Обрання ради та встановлення її функцій.
3. Розгляд та вирішення відповідно до статуту питання самоврядування трудового колективу.
4. Визначення та затвердження переліку і порядку надання працівникам соціальних пільг.

3.

Відповідно до статуту рада :

1. Визначає напрями економічного та соціального розвитку підприємства.
2. Визначає порядок розподілу чистого прибутку.
3. Вирішує питання про утворення дочірніх підприємств.
4. Приймає рішення щодо зовнішньо-економічної діяльності.
5. Розглядає конфліктні ситуації між адміністрацією і трудовим колективом.

Рада вирішує питання простою більшістю голосів.

Заступники керівника підприємства, керівники та спеціалісти підрозділів апарату управління і структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділів, відділень, дільниць, ферм та інших аналогічних підрозділів підприємств), а також майстри і старші майстри призначаються на посаду і звільняються з посади керівником підприємства.

Тема 11: Правовий режим майна державних с\г підприємств.

1. Державні аграрні підприємства, як суб'єкти майнових прав.
2. Правовий режим фондів державних с\г підприємств.

В Україні збереглася державна форма власності. На основі цієї власності існують с\г підприємства. Суб'єктом права власності на майно є Фонд державного майна, а с\г підприємства – на праві повного господарського відання.

Ст 37 Закону "Про власність" : Майно, що є державною власністю і закріплене за державним підприємством, належить йому на праві повного господарського відання, крім випадків, передбачених законодавством України.

Здійснюючи право повного господарського відання, підприємство володіє, користується та розпоряджається зазначеним майном, вчиняючи щодо нього будь-які дії, які не суперечать закону та цілям діяльності підприємства. До права повного господарського відання застосовуються правила про право власності, якщо інше не встановлено законодавчими актами України.

Ст 10 Закону "Про підприємства в Україні" визначає :

Джерелами формування майна підприємства є:

- грошові та матеріальні внески засновників;

- доходи, одержані від реалізації продукції, а також від інших видів господарської діяльності;
- кредити банків та інших кредиторів;
- безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств і громадян;
- інші джерела, не заборонені законодавчими актами України.

Державні с/г підприємства використовують такі фонди як основні та обігові.

Основні – матеріально – речові цінності, що діють в натуральній формі протягом тривалого часу у матеріальній сфері (машини, знаряддя...) Основні фонди бувають виробничого та соціального призначення. Виробничі фонди : споруди, машини, устаткування. Соціальні фонди : жилі будинки, перукарні, об'єкти оздоровчого призначення інші.

Спеціальні фонди :

- фонд розвитку науки і культури
- фонд оплати праці
- фонд соціального розвитку
- резервний фонд

Перехідний фонд (Насінневий)

В умовах переходу до ринкової економіки майно поділяється на :

1. Статутний фонд (майно підприємства при його створенні для забезпечення його діяльності)
2. Резервний фонд.
3. Фонд нагромадження (використовується на розвиток самого виробництва)
4. Фонд споживання (виплата заробітної плати, інш).

Тема 12: Право колективного самоврядування у с\г кооперативах та інших підприємствах кооперативного типу.

План:

1. Поняття права колективного самоврядування.
2. Загальні збори – найвищий орган с\г кооперативу та їх повноваження.
3. Повноваження правління с\г кооперативу.
4. Компетенція голови, спеціалістів та інш керівників кооперативу.
5. Ревізійна комісія та її повноваження.

1.

Управління кооперативом здійснюється на основі самоврядування, гласності, участі його членів у вирішенні питань діяльності кооперативу.

Вищим органом управління кооперативу є загальні збори. До органів управління належить правління кооперативу. У разі потреби кооператив наймає виконавчого директора, утворює спостережну раду.

Самоврядування в підприємстві забезпечується на основі права членів підприємства брати участь у вирішенні всіх питань його діяльності, виборності та підзвітності виконавчо-розпорядчих органів, обов'язковості рішень, прийнятих більшістю, для всіх членів підприємства.

2.

Загальні збори

1. Загальні збори:

- вносять зміни і доповнення до статуту, приймають нормативні документи кооперативу;
- обирають шляхом прямого таємного голосування голову кооперативу та членів правління кооперативу, членів ревізійної комісії (ревізора), можуть обирати членів спостережної ради тощо;
- заслуховують звіти органів управління кооперативу про їх діяльність;
- визначають види і розміри фондів кооперативу, порядок їх формування та використання;

Затверджують:

- правила внутрішнього розпорядку;
- річний звіт і баланс кооперативу;
- порядок формування і розподілу доходу кооперативу;
- рішення правління кооперативу про прийняття нових членів;

Вирішують:

- питання про входження кооперативу до об'єднання кооперативів, створення підприємств різних видів;
- питання про реорганізацію або ліквідацію кооперативу.

Загальні збори мають право приймати будь-які інші рішення, пов'язані із статутною діяльністю кооперативу.

Загальні збори проводяться щорічно після закінчення фінансового року. Вони можуть скликатися позачергово за рішенням правління кооперативу або з ініціативи не менше третини членів кооперативу. Правління кооперативу зобов'язане прийняти рішення про скликання загальних зборів і повідомити членів кооперативу про час і місце їх проведення та порядок денний не пізніше ніж за 10 днів.

Загальні збори правомочні приймати рішення, якщо на них присутні більше половини членів кооперативу.

3.

Правління кооперативу

Правління кооперативу обирається у кооперативі, до складу якого входить не менш як 10 членів, на термін, що не перевищує трьох років.

Правління кооперативу:

- розробляє і вносить на затвердження загальних зборів напрями розвитку кооперативу;
- скликає загальні збори членів кооперативу і контролює виконання прийнятих ними рішень;
- вирішує найсуттєвіші питання господарської діяльності згідно із статутом;
- вносить на затвердження загальних зборів рішення про прийняття до кооперативу нових членів та припинення членства;
- укладає трудові договори (контракти) у разі найму на роботу виконавчої дирекції та оцінює її діяльність;
- делегує виконавчій дирекції кооперативу право на прийняття поточних рішень;
- забезпечує збереження майна кооперативу;
- організовує у разі потреби проведення незалежних аудиторських перевірок;
- вирішує питання навчання членів кооперативу, співробітництва з вітчизняними та іноземними організаціями.

Члени правління кооперативу можуть обирати із свого складу голову кооперативу, заступника голови та секретаря правління відповідно до статуту кооперативу.

Члени правління кооперативу працюють переважно на громадських засадах. У статуті кооперативу можуть бути передбачені винагороди за роботу членів правління.

Періодичність проведення засідань правління кооперативу визначається статутом кооперативу. Рішення приймається більшістю голосів за наявності не менш як 2/3 складу членів правління кооперативу.

4.

Голова кооперативу

Голова кооперативу очолює правління і обирається загальними зборами кооперативу або його правлінням на термін, що не перевищує трьох років. Функції голови кооперативу та порядок його обрання (відкликання) визначаються статутом кооперативу.

У разі відсутності виконавчого директора його функції виконує голова кооперативу.

Виконавчий директор

Правління кооперативу може наймати виконавчого директора для оперативного управління діяльністю кооперативу. Виконавчий директор не може бути членом кооперативу.

Виконавчий директор здійснює свою діяльність на умовах контракту, який укладає з ним правління кооперативу, формує виконавчу дирекцію та виконує функції, делеговані йому правлінням.

Виконавчий директор несе відповідальність за свою діяльність перед кооперативом.

Для контролю за діяльністю виконавчого органу кооперативу може обиратися спостережна рада. Спостережна рада утворюється за умови, якщо кількість членів кооперативу становить не менш як 50 осіб.

Спостережна рада обирається з членів кооперативу на загальних зборах у кількості 3-5 чоловік, якщо інше не передбачено статутом кооперативу. Порядок обрання спостережної ради та її голови і прийняття рішень спостережною радою встановлюються статутом кооперативу.

Член спостережної ради не може бути членом правління чи ревізійної комісії.

5.

Ревізійна комісія

Для контролю за фінансово-господарською діяльністю кооперативу обирається ревізійна комісія (ревізор).

У кооперативі, до складу якого входить менш як 10 членів, функції ревізійної комісії виконує ревізор.

Ревізійна комісія (ревізор) підзвітна загальним зборам кооперативу.

Ревізійна комісія (ревізор) обирається загальними зборами з числа членів кооперативу відповідно до порядку голосування, встановленого статутом кооперативу. Членами ревізійної комісії (ревізором) не можуть бути члени правління кооперативу чи спостережної ради.

Тема 13: Дисциплінарна і матеріальна відповідальність працівників аграрних підприємств.

План:

1. Характер юридичної відповідальності в аграрному праві її види та підстави виникнення.
2. Дисциплінарна відповідальність членів с\г кооперативів та найманих працівників державних аграрних підприємств.
3. Матеріальна відповідальність за шкоду заподіяну працівнику с\г підприємств.
4. Підстави та умови настання дисциплінарної та матеріальної відповідальності.
5. Правові наслідки заподіяння шкоди за загибель чи розкрадання худоби та птиці.

Суб'єктами відповідальності в аграрному праві є члени с\г кооперативу, самі с\г кооперативи, їх виробничі підрозділи, об'єднання.

Джерелом правового регулювання такої відповідальності є норми аграрного права, трудового права, статuti підприємств, правила внутрішнього трудового розпорядку.

Підставою відповідальності в аграрному праві є наявність правопорушення, тобто винної протиправної поведінки, яка порушує норми аграрного права.

Об'єктивною стороною є протиправне діяння.

Суб'єктивною стороною є вина правопорушника.

В аграрному праві розрізняють два види відповідальності :

- Дисциплінарна
- Матеріальна.

Стаття 147 КЗпП визначає стягнення за порушення трудової дисципліни.

За порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано тільки один з таких заходів стягнення:

- 1) догана;
- 2) звільнення.

Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення.

За порушення трудової дисципліни до члена с\г кооперативу може бути застосовано:

- Догана
- виключення з членів кооперативу
- попередження про виключення з членів кооперативу.

Дисциплінарні стягнення застосовуються органом, якому надано

право прийняття на роботу (обрання, затвердження і призначення на посаду) даного працівника.

На працівників, які несуть дисциплінарну відповідальність за статутами, положеннями та іншими актами законодавства про дисципліну, дисциплінарні стягнення можуть накладатися також органами, вищестоящими щодо органів, яким надано право прийняття на роботу.

Дисциплінарне стягнення застосовується власником або уповноваженим ним органом безпосередньо за виявленням проступку, але не пізніше одного місяця з дня його виявлення, не рахуючи часу звільнення працівника від роботи у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю або перебування його у відпустці.

Дисциплінарне стягнення не може бути накладене пізніше шести місяців з дня вчинення проступку.

За кожне порушення трудової дисципліни може бути застосовано лише одне дисциплінарне стягнення.

Якщо протягом року з дня накладення дисциплінарного стягнення працівника не буде піддано новому дисциплінарному стягненню, то він вважається таким, що не мав дисциплінарного стягнення.

3.

Працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків.

При покладенні матеріальної відповідальності права і законні інтереси працівників гарантуються шляхом встановлення відповідальності тільки за пряму дійсну шкоду, лише в межах і порядку, передбачених законодавством, і за умови, коли така шкода заподіяна підприємству, установі, організації винними протиправними діями (бездіяльністю) працівника. Ця відповідальність, як правило, обмежується певною частиною

заробітку працівника і не повинна перевищувати повного розміру заподіяної шкоди, за винятком випадків, передбачених законодавством.

За наявності зазначених підстав і умов матеріальна відповідальність може бути покладена незалежно від притягнення працівника до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності.

Законодавство передбачає 2 види матеріальної відповідальності:

- Обмежена
- Повна

Обмежена відповідальність – це відповідальність у розмірі прямої дійсної шкоди, але не більше свого середнього місячного заробітку. Відповідно до законодавства працівники несуть матеріальну відповідальність у повному розмірі шкоди, заподіяної з їх вини :

- майно та інші цінності були одержані працівником під звіт за разовою довіреністю або за іншими разовими документами;
- шкоди завдано діями працівника, які мають ознаки діянь, переслідуваних у кримінальному порядку;

- шкоди завдано працівником, який був у нетверезому стані;
- шкоди завдано умисним знищенням.

При спільному виконанні працівниками окремих видів робіт, зв'язаних із зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва переданих їм цінностей, коли неможливо розмежувати матеріальну відповідальність кожного працівника і укласти з ним договір про повну матеріальну відповідальність, може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність.

4.

Підставою дисциплінарної відповідальності є вчинення дисциплінарного проступку, який виражається за Статутом підприємства та правилами внутрішнього розпорядку у недотриманні положень цих документів, невиконання рішення загальних зборів, рішення правління, порушення трудової дисципліни, поява на роботі в нетверезому стані, інш.

Дисциплінарний проступок має місце тоді, коли є протиправне діяння, яке встановлюється як юридичний факт.

Дисциплінарний проступок буде мати місце коли є вина, тобто проступок вчинено умисно або з необережності.

Для настання матеріальної відповідальності поряд з виною і протиправними діями встановлюється факт заподіяння матеріальної шкоди, або утиску майнових інтересів підприємства, визначення розміру шкоди та встановлення причинного зв'язку між шкодою та проступком.

Розмір шкоди встановлює правління, після цього вирішується питання про притягнення до відповідальності винного.

5.

Відповідальність за загибель чи розкрадання худоби та птиці.

Така відповідальність настає в результаті недбалого ставлення до своїх трудових обов'язків, при порушенні членами кооперативу та працівниками кооперативу виробничої та трудової дисципліни. Таким порушенням є недбалий догляд за твариною та птицею в нічний час, погане опалювання тваринних приміщень в зимовий період, неправильна подача води для тварин.

В цих випадках винні несуть відповідальність шляхом відшкодування вартості худоби та збитків викликаних нестачею тварин.

Вартість худоби встановлюється наказом Мін. Економіки "про порядок оцінки шкоди", "про розкрадання, знищення, псування матеріальних цінностей" 1992 року.

Відшкодування збитків регулюється постановою КМ 1996 року.

Збитки через розкрадання відшкодовуються в сумі, яка є більшою в 1.5 рази за закупівельні державні ціни.